

Lietišķie algoritmi – 4. mājas darbs: Atrisinājumi

1.uzdevums: RSA algoritms. Bobs vēlas izveidot savu privātās/publiskās atslēgas pāri (n, e) , kur $n = p \cdot q$ ir reizinājums diviem mazākajiem 17-ciparu pirmskaitļiem (un $p < q$), bet kā publisko kāpinātāju viņš grib izvēlēties skaitli $e = 2^{16} + 1$.

- (a) Kādi ir pirmskaitļi p un q un to reizinājums n ? (Lielu pirmskaitļu pārbaudīšanai var izmantot esošas bibliotēkas, kas implementē Rabina-Millera varbūtisko pirmskaitļu pārbaudi, piemēram Python funkciju `sympy.isprime`.)
- (b) Alise grib nosūtīt ziņojumu $m = 100$, izmantojot publisko RSA kriptoslēgu - pāri (n, e) . Kāds ir viņas iekodētais ziņojums?
- (c) Cik reizināšanas darbības pēc n moduļa Alisei jāveic, lai iekodētu m ?
- (d) Kāda ir Boba izmantotā privātā kriptoslēga d , kurai ir spēkā $e \cdot d \equiv 1 \pmod{\varphi(n)}$ pēc $\varphi(n)$ moduļa?
- (e) Cik reizināšanas darbības pēc n moduļa Bobam jāveic, lai atkodētu Alises iekodēto ziņojumu?

(a) Mazākais 17-ciparu skaitlis ir 10^{16} (viens vieninieks un sešpadsmit nulles). Pitona scenārijs p, q (mazāko 17-ciparu pirmskaitļu atrašanai):

```
import sympy
primes = list()
n = 10**16
while len(primes) < 2:
    n += 1
    if sympy.isprime(n):
        primes.append(n)
p,q = primes[0],primes[1]
print('(p,q)={},{}'.format(p,q))
```

Iegūstam, ka $p = 10000000000000061$ un $q = 10000000000000069$. To reizinājums

$$n = pq = 1000000000000001300000000000004209.$$

(b) Alise nosūta skaitli $m^e \pmod{n}$. Mūsu gadījumā $m = 100$, $e = 2^{16} + 1$, $n = pq$. Lai kāpinātu pakāpē e , izmantojam nevis atkārtotu reizināšanu ciklā (kas prasītu ļoti daudz laika), bet gan sešpadsmit reizes kāpinām skaitli $m = 100$ kvadrātā un pēc tam vēlreiz pierēizinām ar m . To panāk ar šādu scenārija turpinājumu:

```
n = p*q
m = 100
encrypt = m
# Raise to the power 2^16 - repeat 16 times
for _ in range(16):
    encrypt = (encrypt*encrypt) % n
# Raise power 2^16 to one higher: 2^16+1
encrypt = (encrypt*m) % n
print('Alice sends {}'.format(encrypt))
```

Iegūtais kriptoteksts ir šāds:

$$m^e \pmod{n} = 14901635321531082019468095932167.$$

(c) Iepriekš aprakstītajā aprēķinā Alise veica $16 + 1 = 17$ reizināšanas darbības: 16 reizes reizināja skaitli pašu ar sevi (un atrada atlikumu), pēdējā solī vēlreiz pierēizināja ar $m = 100$.

(d) Privātā kriptoslēga, ko izmanto Bobs ir $d = e^{-1} \pmod{(p-1)(q-1)}$. Šeit $e = 2^{16} + 1$; tātad jāatrod skaitlis d , kuru pierēizinot ar e iegūsim atlikumu 1, dalot ar $(p-1)(q-1)$.

```

def egcd(a, b):
    if a == 0:
        return (b, 0, 1)
    else:
        g, y, x = egcd(b % a, a)
        return (g, x - (b // a) * y, y)

def modinv(a, m):
    g, x, y = egcd(a, m)
    if g != 1:
        raise Exception('modular inverse does not exist')
    else:
        return x % m

e = 2**16 + 1
priv = (p-1)*(q-1)
d = modinv(e, priv)
print('d = {}'.format(d))

```

Iegūstam šādu atslēgas vērtību:

$$d = 93617345926729611259593817236833$$

Atšifrēšanas pareizuma pārbaudei var izmantot Pitona iebūvēto funkciju `pow(x, y, m)`, kas kāpina x pakāpē y pēc m moduļa:

```

decrypt = pow(encrypt, d, n)
print('decrypted = {}'.format(decrypt))

```

(e) Iepriekšējā solī atšifrēšana (kāpināšana lielajā pakāpē d) notika ar iebūvētu Pitona funkciju `pow(x, y, m)`. Ja mums pašiem tā būtu efektīvi jāuzprogrammē, kāpinātāju d pārveidojam divnieku skaitīšanas sistēmā (var izmantot Pitona iebūvēto funkciju `bin(...)`, bet bināro pierakstu var ātri iegūt arī, atkārtoti dalot ar divnieku):

```
print('d_bin = {}'.format(bin(d)))
```

Iegūtais skaitlis ir (skaitļa pierakstā ir 107 binārie cipari, no tiem 55 ir vieninieki).

$$d = (1001001110 \dots 0101100001)_2.$$

Kāpināšanai šādā pakāpē, izmantojot *Exponentiation by Squaring* metodi, vajag $107 - 1 = 106$ reizes kāpināt kvadrātā un arī $55 - 1 = 54$ reizes piereizināt kāpināmo skaitli. Pavisam tāpat 160 reizināšanas.

Piezīme. Ievērosim, ka Alisei, kāpinot pakāpē $e = 2^{16} + 1$, vajadzēja tikai 17 reizināšanas, bet atšifrēšanai jeb kāpināšanai pakāpē d vajag 160 reizināšanas. Asimetriskiem algoritmiem iešifrēšana un atšifrēšana var būtiski atšķirties laika sarežģītības ziņā. Mūsu gadījumā publiskā atslēga $e = 2^{16} + 1$ tika izraudzīta tā, lai iešifrēt varētu īpaši ātri.

2.uzdevums: Afīnās mērogošanas metode LP uzdevumā. Dots LP uzdevums: Maksimizēt $2x_1 + 3x_2$, kur

$$\begin{cases} x_1 - 2x_2 \leq 4, \\ x_1 + x_2 \leq 18, \\ x_2 \leq 10, \\ x_1, x_2 \geq 0. \end{cases}$$

Aprēķināt un attēlot koordinātu plaknē šī LP uzdevuma pirmos 2 tuvinājumus $X(1)$ un $X(2)$ kā 2-dimensionālus vektorus, izmantojot afinās skalēšanas metodi.

Izvēlētais sākumpunkts $X(0) = (5, 5)$ (t.i. sākumpunkta koordinātes ir $x_1 = 5$ un $x_2 = 5$). Gan $X(1)$, gan $X(2)$ abas koordinātes atbilde noapaļot līdz 5 cipariem aiz komata. Soļa garums abos gadījumos: $\beta = 0.96$. (Vektoru un matricu operācijām var izmantot Pitona bibliotēkas.)

3.uzdevums: KMP un BM algoritmi. Virknē 947892879487 meklējam apakšstringu 9487.

- Atrast Knuta-Morisa-Prata algoritmam vajadzīgo prefiksu funkciju π .
- Atrast Bojera-Mūra algoritmam vajadzīgo labo sufiksu tabulu un sliktā simbola tabulu.

(a) Izveidojam tabuliņu prefiksu funkcijai:

j	1	2	3	4
$\pi(j)$	0	0	0	0

(b) Izveidojam sliktā simbola tabulu – atzīmējam tabuliņā pēdējo indeksu, ar kuru simbols ietilpst paraugā $P = 9487$ vai -1 , ja simbola tur nav vispār. Šeit $*$ apzīmē visus citus simbolus, izņemot tabulā ierakstītos.

x	4	7	8	9	*
$\lambda(x)$	1	3	2	0	-1

4.uzdevums: Bojera-Mūra algoritms. Dots teksts $T = \text{abcabbcabcbcababababcbcab}$ un meklējamais paraugs $P = \text{abcbcab}$.

- Uzrakstīt Bojera-Mūra algoritmā lietotās tabulas apakšstringam P .
- Nodemonstrēt Bojera-Mūra darbību pa soļiem, meklējot paraugu P dotajā tekstā T .

(a) Sliktā simbola tabula (tikai 3 burti, jo citu tekstā un paraugā nav):

x	a	b	c
$\lambda(x)$	5	6	4

Labā sufiksa tabulu aprēķināsim, vispirms atrodot prefiksu funkcijas π un π' paraugam $P = \text{abcbcab}$ un reversajam paraugam $P' = \text{bacbcba}$ (no otra gala uzrakstītam paraugam).

ℓ	1	2	3	4	5	6	7
$\pi(\ell)$	0	0	0	0	0	1	2
$\pi'(\ell)$	0	0	0	1	0	1	2
$\ell - \pi'(\ell)$	1	2	3	3	5	5	5

Pēc tam pielabojam šīs vērtības:

- Vispirms piešķiram sufiksa funkcijai sākumvērtības $\gamma^*(j)$ (kuras vēlāk pielabosim):
 $\gamma(j) = m - \pi[m]$ (kur $m = 7$ ir parauga garums).
- Apstaigājam visus indeksus $j_\ell = m - \pi'[\ell]$ ($\ell \in \{1, \dots, m\}$) - mūsu gadījumā tie ir $j_\ell = \{7, 7, 7, 6, 7, 6, 5\}$.
- Katram j_ℓ atrodam ja $\ell - \pi'[\ell] > \gamma[j_\ell]$, aizstājam $\gamma[j_\ell]$ ar $\ell - \pi'[\ell]$.
- Ja kādam ℓ izrādās, ka $\ell - \pi'[\ell] > \gamma[j_\ell]$, aizstāj $\gamma[j_\ell]$ ar $\ell - \pi'[\ell]$.

j	0	1	2	3	4	5	6	7
(a) $\gamma^*(j) = m - \pi(m)$	5	5	5	5	5	5	5	5
(b) j_ℓ						j_7	j_4, j_6	j_1, j_2, j_3, j_5
(c) $\ell - \pi'[\ell]$						5	3, 5	1, 2, 3, 5
(d) $\gamma(j)$	5	5	5	5	5	5	3	1

5.uzdevums: Iespēja (atzīmei 10). Vispārināt Rabina-Karpa algoritmu, lai atrastu kvadrātveida paraugu $m \times m$ divdimensionālā simbolu masīvā ar izmēru $n \times n$, kur $n > m$. (Meklējamo paraugu var bīdīt pa horizontāli un vertikāli, bet to nedrīkst pagriezt.)

- (a) Aprakstīt algoritmu (ar skaidri definētiem soļiem), kas atrod visas parauga atrašanās vietas divdimensionālajā $n \times n$ masīvā kā pozīciju pārus (s_x, s_y) , kur s_x ir nobīde pa horizontāli un s_y ir nobīde pa vertikāli.
- (b) Pamatot, ka Jūsu algoritms atrod izvada visas vietas, kur paraugs atrodams.
- (c) Atrast mazāko laika sarežģītību visu atrašanās vietu izvadei.

(a) Apzīmējam meklējamā kvadrātveida parauga burtus ar divdimensiju masīva elementiem: $P[i][j]$, kur $0 \leq i, j < m$ un $P[i][j]$ ir simbols, kas atrodas i -tajā rindā un j -tajā kolonnā. Gan rindas, gan kolonnas numurējam ar skaitļiem no 0 līdz $m - 1$. Divdimensiju tekstā, kurā veicam meklēšanu, tieši tāpat apzīmējam burtus ar $T[i][j]$, kur i, j mainās no 0 līdz $n - 1$.

- Izvēlamies konstantes d un q - polinomā ievietojamo vērtību $x = d$ un atlikumu moduli q .
- Katrā parauga P rindā izrēķina polinoma atlikumu, ja polinomā ievieto dalot ar konstantu moduli q :

$$R[i] = P[i][0] \cdot d^{m-1} + P[i][1] \cdot d^{m-2} + P[i][2] \cdot d^{m-3} + \dots + P[i][m-2] \cdot d^1 + P[i][m-1] =$$

$$= (\dots((P[i][0] \cdot d + P[i][1]) \cdot d + P[i][2]) \cdot d + P[i][3]) \dots) \cdot d + P[i][m-1].$$

Šeit izmantojam Hornera shēmu - katrā solī pieskaitām kārtējo P vērtību un pierēzinām ar d . Turklāt gan saskaitīšanu, gan reizināšanu šajos polinomu vērtību aprēķinos veicam pēc q moduļa; tādējādi izvairāmies no ļoti lieliem skaitļiem.

- No vērtībām $R[i]$ būvē nākamo polinomu (arī to rēķina ar Hornera shēmu tāpat kā iepriekš):

$$* = R[0] \cdot d^{n-1} + R[1] \cdot d^{n-2} + R[2] \cdot d^{n-3} + \dots + R[m-2] \cdot d^1 + R[m-1]$$

Katrā matricas $n \times n$ rindā aprēķinām